

Становище

От: Доц. д-р Николай Иванов Турлаков – ИФС при БАН

Относно: Академичната дейност и научните трудове на гл. ас. д-р Камелия Кирилова Жабилова, предоставени за участие в конкурса за заемане на академична длъжност „Доцент” в професионално направление 2.3. Философия, 05.01.01. История на философията (Българска философска култура), за нуждите на секция „История на философските и научните идеи“ към ИФС при БАН, обявен в ДВ, бр. 57 от 22.07.2022

Причина за това становище: Заповед на Директора на ИФС, № РД 09-399-4 от 20.09.2022.

Гл. ас. д-р Камелия Жабилова е единствен участник в конкурса. Тя е представила списък на научните трудове, с които участва в конкурса, кратки резюмета на тези трудове, авторска справка за научните приноси, списък на избрани цитирания, попълнена таблица с минималните изисквания за академичната длъжност “доцент”, научна автобиография, както и други документи.

Подадените от д-р Жабилова материали и документи отговарят на научните изисквания и правила, с което процедурата за участие в конкурса е спазена.

Тъй като предполагам, че това ще бъде направено в рецензиите, няма да се спирам върху етапите в научната биография на кандидата. Само ще отбележа, че познавам Камелия Жабилова още от докторантските години в тогавашния ИФИ, а впоследствие, благодарение на общия ни интерес към философското в българската литература, участвах с нея в няколко успешни колективни научни проекти.

Д-р Жабилова е представила за участие в настоящия конкурс три работи – статия (2007), студия (2009) и монография (2022). Ще разгледам главните теми, тезите и приносните моменти в тези работи по реда на тяхната публикация.

Водещ въпрос в статията “Балканът в менталната картография на българската идентичност” е въпросът “как конкретният и реален географски топос – Планината, и сакрализиращият от националното културно съзнание топос-символ – Балканът, участват в изграждането на българската идентичност”. Разгърнат философски, този въпрос открива важната и интересна темата за “наративно-пространствената идентичност на българското”. Трансформирайки въведения от Толман термин “ментално картографиране”, Камелия Жабилова успешно показва как усвояваният в словото топос, в случая –топосът на Балкана, бива проектиран обратно в реалния, чрез което една от отличителните черти на българската идентичност, а именно свободолюбивият и непреклонен дух, бива конструирана и изобразена в

ландшафтно-топосна символика. Така в историческото съзнание на българския народ Балканът бива поетизиран не само като събирателен образ на българската природа, но и като национален символ на български дух. В това отношение, д-р Жабилова открива “една архетипна опозиция с трайно присъствие в българската литература”, а именно опозицията между Полето и Балканът като опозиция между робството и свободата. Разширявайки въведения от Пиер Нора термин “места на паметта”, д-р Жабилова вижда в мито-поетичния образ на Балкана ясен пример на “интимната връзка между география, история и етнос”, при което във връзката “топос, памет, идентичност” примат има топосът. Тезата на д-р Жабилова гласи, че образът на Балкана е основният “носител на памет” и “сакрален топос на българското”. Загатвайки амбицията за една топология на българската идентичност и национална памет, текстът на Камелия Жабилова много ми допада и за мен той е приносен в полето на стремежа към една собствено българска, тоест осмисляща битийните интуиции на българското, философия на родното.

В обзорната студия “Естетическата мисъл в полето на българската философска култура”, Жабилова прави опит “чрез представянето на максимално голям брой гледни точки” да очертае “дискусионните полета, оформящи “разноезичната” и динамична картина на българската философска естетика и нейното присъствие в родното културно пространство”. Поразява мащабът на изследването – обхванат е времевият период от края на 19 век до наши дни. Осъществяването на такова изследване изисква не само обширна философска ерудиция, но добре промислен принцип на подбора. Жабилова се справя успешно с тази трудност. Разгледани са голям брой представителни автори. Студията дава цялостна панорама, очертавайки единството и противоречията в историята на естетическата мисъл в България. Това определено може да се отчете като принос.

Основен текст в предложените от д-р Жабилова работи е монографията “Ницше. Топоси на духа”, която е с обем от 207 с. и се състои от въстъпителни думи, две части, две приложения, заключение и екскурс. Използваната литература, доколкото успях да преброя, наброява 73 произведения.

Идеята на монографията е да състави своеобразен “авто-био-графичен” портрет на Ницше, който да включва както “прочитите” на мислителя в различни философски култури, но по-конкретно в българската философска култура, така и неговите лични “топоси на духа”. За осъществяването на тази идея, Жабилова избира като отправна точка и ръководна нишка Нищевата притча за “трите метаморфози на духа”, от една страна, както отбелязват повечето изследователи на философията на Ницше, като имаща автобиографичен характер, но от друга, и тук е оригиналната, макар и неразработена докрай, идея на Жабилова – като “скрит коментар”

или прочит “на историята на философията от страна на Ницше”. В този смисъл, главната амбиция на изследването е да разкрие, откъм едно изясняване на Ницшевата “философия” на тялото, както еволюцията в оригиналните философски идеи на Ницше, така и да погледне по един нов начин към историята на философията след Ницше.

Съвсем резонно, Жабилова взема като отправна точка и ръководна нишка на своето изследване темата за морбидното при Ницше. Тя отхвърля “съществуващите концепции в изследователската литература за ролята на болестта в живота и творчеството на Ницше” като посочва, че “е в тях морбидното се тематизира доста повърхностно, недобронамерено и тенденциозното му използване като проблемна рамка не води до никаква евристична продуктивност (Жабилова 2022: 32). Отвъд чисто биографичните факти за болестта на Ницше, д-р Жабилова търси “да осветли ролята на т. нар. медицински/морбиден дискурс в цялостния философски проект на Ницше, включвайки неговите „оздравителни стратегии“ (Жабилова 2022: 33). В на пръв поглед противоречивите изказвания на Ницше за болестта, тя вижда философският отговор на въпроса “как да живеем с болестта без да боледуваме и отричаме живота” (Жабилова 2022: 37).

Приносен момент в изследването е разглеждането на Ницшевата философия и критика на метафизиката като начало на съвременното философстване от “екзистенциалния опит” на тялото. В тази перспектива е разгледана и Ницшевата съпротива срещу нихилизма, който произтича от традиционното метафизично отричане на живота и тялото. Приносно е разясняването на схващането на Ницше за нихилизма като “неизбежно” и “необходимо” зло, като “болест”, която трябва да се преодолева. Не по-малко точно и задълбочено е изяснено ключовото във философските схващания на Ницше разбиране за “вечното възвръщане на същото”, както и смисълът на Ницшевия израз “Бог е мъртъв”.

Във втората част на монографията Жабилова проследява рецепцията на Ницше в България – от най-ранните влияния в началото на 20 век до най-новите публикации на наши колеги. Започвайки с “преводната рецепция”, Жабилова съпоставя оригиналните Ницшеви идеи с тяхното тълкуване (прочит, превод) у нас. Тук едно от основните постижения е разкриването на спецификата на българското (откъм битийните интуиции на българското разбиране за човека) изтълкуване на образа на Свръхчовека. Това, според мен, е детайлно най-добре разработената част от монографията. Българската интерпретация се отличава с това, че, за разлика от европейските рецепции, образът на Свръхчовека се тълкува като “напълно постижим идеал” (Вж: Жабилова 2022: 135-136). Също така, тук интерес представлява проведеното изследване на повлияната от Ницше авто-био-графична стратегия, техниката на “маскиране и демаскиране”,

както и изграждането на “собствена митология” при Славейков, в чието творчество Жабилова вижда .” оригинален прочит и принос към ницшеанската проблематика” (Жабилова 2022: 169). Всъщност, изследването на морбидния дискурс при Ницше и Славейков са явява едно от главните приносни достойнства на монографията.

Двете приложения към монографията дават изчерпателна периодизация и библиографска справка на преводите и публикациите за философията на Ницше в България. В това отношение те представляват ценен източник на информация за бъдещи изследвания.

Посочените в авторската справка научни приноси отговарят на постигнатото в предоставените за конкурса работи.

Работите на Камелия Жабилова се отличават както с богатството на изразните средства, така и със своя ясен и лаконичен стил. Насоката, в която тя работи, е ценна както за утвърждаването и развитието на българската философска мисъл по посока на една национална философска традиция, така и за литературната критика и изследванията на българската култура. Нямам въпроси към работите на д-р Жабилова. Единствено ще отбележа, че статията за Балкана, която досега бях пропуснал да прочета, много ми хареса и бих приветствал нови работи в тази насока. Не участвам в общ проект и нямам съвместни публикации с Камелия Жабилова.

Заклучение:

Въз основа на изтъкнатите научни достойнства, постижения и приноси в предложените за конкурса научни трудове, както и въз основа на досегашната научна дейност на кандидата, давам своя категорично положителен глас и предлагам на уважаемите членове на Научното жури да подкрепят единодушно кандидатурата на гл. ас. д-р Камелия Кирилова Жабилова за длъжността „доцент” в професионално направление 2.3. Философия (05.01. 01), История на философията (Българска философска култура), за нуждите на секция „История на философските и научните идеи“.

София, 04. 11. 2022 г.

(доц. д-р Николай Турлаков)

Подпис: